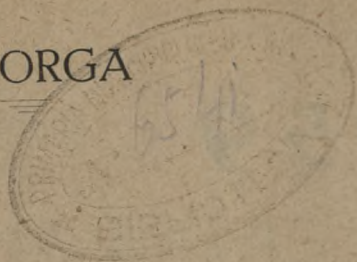

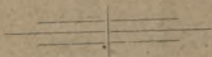
J.6661

N. IORGA

O ULTIMĂ
RAZĂ

PIESĂ IN 5 ACTE

57.551

„DATINA ROMÂNEASCĂ“
VĂLENII-DE-MUNTE .. 1932.

b.i. 1053.

PERSOANELE:

MAESTRUL DUCCIO DE BUONINSEGNA.

ARHIEPISCOPUL.

VINCIGUERRA.

MONNA VANNA.

FRANCESCO.

GRAZIA.

GINO

LORENZO } UCENICI.

NELLO

FEMEIA I-IU.

FEMEIA A II-A.

CLERICI. POPOR.

N. IORGA

O ULTIMĂ RĂZĂ

PIESĂ IN 5 ACTE

ACTUL I-iu

În Florența, atelierul lui Duccio di Buoninsegna

Scena I-iu

MAESTRUL, UCENICII

MAESTRUL

Lucrați... E bine ziua întreagă să lucrați
Cinstit, cu sîrguință, cu mințile aice,
Iar noaptea să vă fie izvor de inspirații.
În liniște, supt luna albă, voi să priviți
În aierul cel vinăt și veți vedea atîtea
Care nu sînt pe lume, dar sînt mai mult ca tot
Ce lumea noastră poate în plin amiezi să deie.
E vis și totuși trează ni-i mintea, și această
Stare misterioasă...

UN UCENIC

Se zice inspirată.

MAESTRUL

Da, da, aceasta este și e numai aceasta.
Nu se culeg pe drumuri figurile de sfinți,
Dar zîmbetul Madonei ți-l furi din suflet tu...

(Închis în sine.)

Da, da, ți-l furi din suflet, întreg și-adevărat.
Și voi visați, tovarăși mărunți ai artei mele?

UN COPIL

Visăm *(toți rîd.)*

MAESTRUL *(către unul)*

Atunci ni spune as'noapte ce-ai visat?

COPILUL

Ce am visat?... Așteaptă... Dar ăștia ce rîd?
Atunci nu spun nimica și iată-mi vine-a plînge.

MAESTRUL

Sînt niște proști... Nu-i bine să-ți rîzi de un copil,
Afară numai dacă sinteți mai proști ca dînsul.
Ia spune tu, Giannino, ce vis visat-ai tu.

COPILUL

Era un cîmp cît lumea de mare, lung, întins,
Și 'n fund stătea livada cu merele de aur,
Și mi-a venit o poftă... Să vezi cum iarăși rîd...

MAESTRUL

Ci steie-vă odată acest ris fără rost!
 Livezi cu mere de-aur visăm până murim,
 Dar minile mai slabe ni sînt cînd le întindem,
 Și cei ce mor în pace socot că 'n palmă-l au
 Și-așa se duc la Domnul fără nicio durere.
 Și zi, copile dragă, erau acolo multe?

COPILUL

O, multe, tot cuprinsul părea scaldat în aur.

MAESTRUL

Și-atunci...

COPILUL

Atunci o poftă mă prinse și — mă ierți? —
 N'aș vrea să spun...

MAESTRUL

Ba spune.. În vis ce nu poți face?

COPILUL

Am vrut un măr de aur odată să mănînc...
 Știu că e o prostie, dar mi-a venit așa.
 Să fi mîncat odată, n'aș fi visat de ele...

MAESTRUL

Așa e... Măr de aur odată să mănînci
 În viață și pe urmă tot mere de grădină
 Le cauți. Cel de aur te singera 'n gîngii.

Voi nu știți. Poate-odată și eu gustău dintr'nsul.
 Madonna veneranda... Vedenia înlături!
 Și hai să ridem, fără un pic de răutate,
 Tu te-ai întins la ele...

COPILUL

Da, dar ce frică-mi e!
 Și-atuncea răsăriră pe ziduri mii de draci
 Cu steaguri și cu sulii de foc. Iar eu strigat-am:
 Ajută-mă, o Maică a Domnului, că mor...

UCENICII (*interesați*).

Și Maica prea-curată ce-a zis?... O spune-ni!

MAESTRUL

Așa strigăm cu toții în ceasuri de nevoie,
 Dar nu e bine cerul prea des să-l întrebăm
 Și mai ales spre Maica iertărilor să tindem. —
 E maica tuturoră și are lucru mult. —
 Și zi, copile, Sfînta Madonă ce-a făcut?...

COPILUL

M'a luat de-odată 'n brațe

(fără voie se duce la maestra)

Și-așa m'a sărutat,

Iar dracii toți periră...

MAESTRUL

Și-ai luat frumosul măr?

COPILUL (*întristat*)

O, nu, și el se duse cu draci 'n fund de fum.
(*copiii se întristează.*)

MAESTRUL

Vă pare rău... Aceasta-i povestea merelor
De aur... Ori cu dracii, ori pier cu ei odată.
Și voi, cei mari, văzurăți icoane sfinte 'n vis?

(*Tăcere.*)

Aha! Pricep... Odată și eu eram așa.
Văzurăți fiecare pe-a voastră... Sămăna
Cu fata care vine 'n amurg să vă găsească
Și mergeți împreună tăcuți cind stelele
Tăcuțe împreună s'adună 'n fund de ceruri...
Oh, oh! tu, bătrîneță, ce 'nchizi orișice zări!

(*O clipă cu capu 'n mîni.*)

Dar maestrul vă spune un lucru de folos.
Visați, copii, cu toții, și tineri, chiar, iubind
Ființa frumuseții ce scinteie și trece.
Visați pe-alături: una în cer, și pe pămînt
Ce poate să vă vie asemenea cu dînsa,
Și-atît. Dar pentru sfînta artă de iconari,
A noastră, care este adaus la credință
Și nu o breaslă care cu altele e 'n rînd,
Nîmic nu ni se cere mai mult decît aceasta:
Cînd ochii se coboară pe pinză sau pe lemn,
Să stea spre înălțime drept sufletul din noi.

(*Altă oprire.*)

Aceasta cită vreme în noi este răsunset,
Cît vine din afară ce trebuie ca să

Se 'ndeplinească în noi minunea sacră.
 Ia să vedem ce faceți acuma, după vis,
 Sau, să ferească Domnul, străini de orice vrajă,
 Fiind atunci cirpaci pe cari eu nu-i țin
 Și-atunci cătați pe lume o altă meserie:
 Cîștigul vi-i mai mare acolo ca aici...

(Se oprește la unul.)

Tu, Gino, cel în care urmașul meu îl văd,
 Găsit-al după multă trudă ce cați de mult?

GINO

Mă tem s'arăt...

MAESTRUL

Ei bine, atuncea ești pe drum.
 Nu-i mai urît în artă decît să crezi că ai
 Găsit ce vrei și, încă mai grav, să chemi pe alții
 Ca să se minuneze că taina o posezi.
 Întinde tot mai largă perdeaua... Dacă ești
 Tu singur cu aceia ce faci, și Domnul e
 Cu voi, și Malca sfintă, și-un stol de heruvimi
 Privesc de după aripi, și 'n norii albi zimbesc.
 Cînd pe altar icoana va sta în glorie,
 Și 'n jur făclii, mireasmă de smîrnă în văzduh
 Și preotul va face serviciul de sfințire.
 Atunci vom sta alături, pierduți printre ceilalți,
 Și ea-ți va spune ție ce nu pot oamenii...
 Dar tu, Lorenzo, mîna lui Gheorghe-ai nemerit-o?...

LORENZO

Știu eu?... E bună ăstfel?...

MAESTRUL

Așteaptă... Tot nu-i bună.

E ca în orișicare trup o mână de om.
 Tu nu pricepi că mîna și fața sînt tot una,
 Că este o gîndire și 'n degetul cel mic,
 Că trupu 'ntreg tresaltă la orișice simțire.
 Ce face Sfîntul Gheorghe, la tine spune chipul,
 Dar mîna lui să spuie și ea ce a gîndit...
 Se luptă? Mîna este în spasmul luptător
 Și fiecă falangă vorbește despre lupte.
 Ba chiar se simte 'ntr'însa și fata de 'mpărat,
 Căci lupta e asemeni cu scopul ce țintește.

(La un altul.)

Și tu, sărace Bando, de ce nu înțelegi
 Că, dacă-ți dau piciorul Ceciliei ce cîntă,
 Nu e o umilință, ci numai eu te cerc
 De te pricepi fiorul să-l dai care străbate
 Intregul trup al celei ce'n cîntec se închină:
 Piciorul e pe țerna aceasta de supt noi,
 Dar simți cum se desface, ca aripa spre zbor,
 Cum fiecare fibră din el stă să se 'nalțe. —
 Tu plîngi? Nu e muștrare cînd spui un adevăr
 Și mai ales atuncea cînd el sămîntă este
 A cea ce pe urmă în tine va rodi,
 E crud atuncea numai cînd omul nu mai e
 În stare să găsească într'însul, pictorul...
 Acum mă duc... Voi drumul din fiecare zi
 Mi-l știți... La vîrsta voastră voi faceți lucruri nouă,
 Iar noi o mîngîiere avem: a cerceta
 Ce-a gilgiut odată cînd mai curgea izvorul.
 Voi merge la capelă spre a mă închina

La ceia ce odată a fost fapta mea însăși
 Și-acum nu e de-o samă cu biată vrista mea
 Și nici cu tot ce este în chiar ființa asta.
 Lucrați, și lucrul vostru să fie plin și sfânt!

NELLO (*intrînd*)

Maestre, te așteaptă afară cineva...

MAESTRUL

Nu-mi place ca în drumul ce-l fac cu mine însumi
 Să mă aștepte veșnic oameni cu alte gînduri,
 Ce n'au, pentru o clipă, cu cine sta de vorbă.
 Bărbat e ori femeie?... De-aceasta mă feresc.
 Ce pot să mai găsească în alba bătrîneță
 A celui ce se'ndreaptă spre stintele de sus
 Ca să se rușineze că nu li-a dat ființă
 În truda lui de zugrav?...

NELLO

E un senior cărunt:

Castelul î-i aproape, lîngă San Miniato.
 Îi chiamă Vinciguerra dei Nardi... Te căta
 Cu lacrimi: fața-i aspră vorbind se îmblinzia
 De ai fi zis că'n viață păscut-a doar miei albi,
 Pe cînd tu știi ce groază-i împarte sabia...

MAESTRUL

Așteaptă... Vinciguerra... Îi arde lui de drum,
 Îi este dor de vorbă cînd mai alaltăieri
 Trecea între călugări cu fața 'mbrobodită
 Supt facile fumegînde în vînt copila lui?
 Lui Vinciguerra spune-i că eu nu sînt aici.

NELLO (*iese.*)*(căt-re ucenici.)*

Nu vă uitați la mine că stau ascuns! Lucrați!
Cînd lucrul este ceia ce trebuie să fie,
Nu este alt maestru decît acel din voi.

NELLO (*revine.*)

Mă iartă, dar sîniorul se cere-a fi primit.
El s'a uitat la mine cu ochii ce 'nspăimîntă
Și n'am putut o clipă să stau în fața lui.
De nu te temi primejdii asupra ta s'aduni,
Îi spune însuși ceia ce 'n sama mea dăduseși,
Căci eu nu pot...

MAESTRUL

Fricosul! De-acuma nu-ți voi da
Să faci vre-un sfânt de-aceia ce țin o spadă'n mină,
Căci pictorul ce face-un astfel de cavaler
Se cade să se simtă cu dînsu-asemenea
Și 'n mină să tresalte penelul ca o armă...

(Înaintează spre prag.)

Aici sînt, Vinciguerra, dar nu te pot primi.
Cu voia mea pe pragul acesta nu vei trece.

Scena a II-a

ACEIAȘI, VINCIGUERRA

VINCIGUERRA

Eu l-am trecut... Durerea din mine, nu ostașul.
Privește-mă... Sînt oare acela ce am fost?

MAESTRUL

Oricum, aceasta-i casa în care lucruri sacre
Se fac, și pentru omul de sînge nu e loc.

VINCIGUERRA

Siroaiele de lacrimi pot șterge-un val de sînge.
Și eu am plîns, maestre, atît de mult am plîns,
Încît nu e o urmă de luptă să rămîie
Pe-acest obraz de care o lume s'a temut...

MAESTRUL

Și, dac'ai plîns — așteaptă —

(se uită lung la el.)

Ai plîns cu-adevărat.

Se vede și'n coloare. — O, de-aș putea să dau
Amestecul cruzimii ce încă dăinuiește
Și ceața suferinții întins' asupra ei! —
Și, dac' ai plîns, n'ajunge atît spre-a ispăși?
Îți trebuie ca Iuda să cauți craca morții?
Oricum, ce te aduce la mine, un străin?

VINCIGUERRA

Să plece de aici copiii, și-oiu vorbi...

MAESTRUL

Dar casa asta este a lor, și ce fac ei
E mai de preț, oricare ar fi vorbirea noastră.

VINCIGUERRA

În numele Madonei, de care ești legat
Prin însuși jurământul ce te-a făcut un pictor
— Cetatea toată știe de unde-i darul tău —,
Eu te somez, o Duccio de' Buoninsegni, ca
S'ascuți, — mai mult: ca voia mea 'n faptă s'o prefaci

MAESTRUL

Pentru Madona însăși o fac, nu pentru tine.
Copii, plecați! Aice nu-s lucruri pentru voi.

(copiii iese.)

Scena a III-a.

MAESTRUL, VINCIGUERRA.

MAESTRUL

Așează-te... Imensul tău trup pare zdrobit.

VINCIGUERRA

Tu știi de ce...

MAESTRUL

Eu însumi nu am avut odraslă,
Și nu mi-a stat alături femeie 'n viața mea,
Ci singur cu icoana de sus m'am mîngîiat;
Dar om sint, și durerea tot o pot înțelege.
Grozav este, pămîntul să-ți fie iar pustiu,
Cînd ai avut din ceruri astfel de mîngîiere.

VINCIGUERRA

Da, da, pustiu pământul îmi este, și nu pot
 Așa... Durerea fetei mi-a fost atât de-amară,
 Încît o clipă gîndul mi-a stat să mă răsbum. —
 Pe cine? Știu eu cine e vrednic să-mi plătească?
 Aș fi ucis cetatea, bărbați, femeii, copii,
 M'aș fi virit în codri ca să lovesc în fiare,
 Și cînele din pragu-mi cu spada l-aș fi rupt.
 De-aș fi putut în aier să zbor ca vulturii
 Ca sîngele să curgă din ghiara-mi nemiloasă!
 Și 'n gînduri sîngeroase un somn greu m'a cuprins.
 Și-atunci...

MAESTRUL

Atunci...

VINCIGUERRA

În visu-mi a răsărit Madona...

MAESTRUL

Madonna veneranda...

VINCIGUERRA

Și ea mi-a zis așa:
 Nu vei putea țerina de pe mormînt s'o 'nlături
 Și trupul ce se pierde din nou să-l faci tu viu,
 Dar este în Siena un om, un singur om:
 Acela e în stare în fața-ți s'o învie,
 Și-anume în făptura mea însăși, înțelegi:
 Să fie așa cum mintea voastră mă știe, dar
 Fecioara cea frumoasă s'apară cum a fost

Și ani să treacă fără ca farmecu-i să piară,
 Eterna tinereță s'o facă a trăi,
 Și tu să mori la ceasul, orișicît de tîrziu,
 Avînd-o înainte cum o iubiai odată;
 Și-acel om e maestrul Duccio...

MAESTRUL

Ea a spus ?

VINCIGUERRA

Ea însăși, și, „ca voia mea Duccio s'o creadă,
 Îți dau un semn. Pe brațul ce sînge a vărsat,
 Și care niciodată n'a mai avea putere,
 Să fie crucea roș' a iertărilor“... Privește:
 Mi-i brațul mort, și semnu-i aici...

MAESTRUL

Îl recunosc.

VINCIGUERRA

Și-ascultă. Eu viața așa s'o duc nu pot:
 Îți dau o lună 'ntreagă și-apoi eu vin aici:
 Ori ieau cu mine fata, așa precum a fost,
 Ori stînga asta poate lovi în desperare.

MAESTRUL

Dar eu de ani n'am vlaga să fac lucrul cel sfînt.

VINCIGUERRA

Madona să te-ajute! Eu n'am un alt răspuns.

Scena a IV-a (*iese*).

MAESTRUL singur.

Îmi e iertat, Madonna, să 'ncerc cu voia ta?

ACTUL al II-lea

Scena I-iu

DUCCIO SINGUR

MAESTRUL

I-am scos pe toți... Cămara îmi pare-așa de largă,
Și eu mă zbat zădarnic cu visu-mi s'o cuprind..
Orișice încercare se sfarmă 'n mîna mea.
În colțuri zac icoane la care nimenea
Nu va putea aduce căzuta închinare.
De n'ar fi chipul celei al căreia rămîn,
Aș căuta cu sete să fac să piară urma
Acestei neputințe din anii miei tîrzii..
Dar oare este omul care ar fi în stare
S'adune în același chip Doamna cerului
Și-acea copilă care eu am văzut-o numai
Cînd sta încununată cu aur, în veșmînt
Alb ca zăpada iernii, cum o duceau pe brațe?
Am stat de-a lungul zilei și seara m'a găsit
Cu mini înțepenite în fața încercării,
Și noaptea supt lumina de lun' am îndrăznit
Să cer supremei taine un sfat ca să-mi ajute.
De ce nu sînt eu oare acum un vrăjitor
Să fac să se ridice din țerna fata căre

I-a dat lui Vinciguerra supremele dureri?
 De ce în visul care îl caut și nu vine
 Madonna nu răsare să steie 'n fața mea,
 Așa cum tinereța mea a descoperit-o?
 Credeam că mina-mi este năvingă de ani mulți,
 Că nu poate atinge o pinză cu folos,
 Că s'a sfârșit izvorul puterii ce-am avut-o;
 Dar totul la 'ndemână îmi stă ca 'n anii vii,
 Și totuși ce se face, de mina mea nu este
 Nici sfînta către care se 'ndreaptă rivna mea
 Și nici acea fetiță de-al cărui dar se pierde
 Nebunul din castelul cel negru 'nsîngerat.
 Ceva lipsește. Taina nu mi s'a coborît
 Măcar o clipă. Harul străin este de mine.
 Cum să te rog, Madonna a tinereței mele,
 Asupra încercării temute să cobori!
 De este ca păcatul lui să te 'mpiedece,
 De este el nevrednic de mila ta cerească,
 Tu uită-l, te îndreaptă doar către mine singur:
 Eu am trăit o viață cum alta 'n lume nu-i.
 N'am cunoscut greșala femeii: stau curat
 În fața ta, stăpină, cea ce ești curată.
 Ispitele asupra-mi zădarnic au venit:
 Eu le-am răspins pe toate, ca unul ce 'nchinat
 Măririi tale numai mi-am dus zilele mele:
 N'a fost un om să-și facă în jur atîta gol
 De tot ce este farmec, suris și bunătate.
 Mi-a fost închisă ușa la orișice rivniri.
 Frumos am fost odată —

(Caută un chip.)

Frumos am fost: așa!
 Ce ochi plini de lumină! Cu părul 'nvălurat,

Cu zîmbetul ce pierе pe buzele uscate
 Și veștede, și totuși cîinos mă 'mpotriviam
 La tot ceia ce viața trezise 'n fața mea.
 Pentru atîta jertfă pe care-o simt acum,
 Pentru copiii cari, și în atîtea rînduri,
 Mi-au stat la 'nvățatură și i-am făcut a fi
 Închinători prin artă ai tăi și-ai Fiului
 Care-a murit pe cruce și ai sfinților toți,
 Nu-s vrednic ca asupra-mi să vie îndurarea
 Prin care să învie din tot ceia ce fac ?

(Se ridică.)

Acuma nu e teama de aprigul ostaș
 Și nici, cu 'ngăduire, porunca ta, Preasfîntă,
 Ci eu m'am prins în lupta în care mă topesc.
 Nu poate Vinciguerra trăi făr' a vedea
 Pe fata care, floare singură în grădina
 Lui roșie, stătut-a vreo douăzeci de ani,
 Și eu nu pot osînda acestei neputinți,
 Cu totul osebită de vechea resemnare
 A vrîstei oboșite, a trupului slăbit,
 S'o port. Privește golul din jurul meu : Nu-i nimeni
 Alătura de mine : copiii miei cei dulci,
 Al căror suflet harnic, curat eu îl făcusem,
 Plîng astăzi, căci stăpînul cel bun i-a izgonit
 Și nu poate un altul acum să li-l preschimbe.
 Iar eu mai bine moartea o vreau decît să văd
 Cum truda mea de sînge în van se irosește.

(Se aude o bătaie.)

E el, de sigur numai el poate cuteza
 Să turbure această tăcere absolută.
 El care își împarte vremea între mormînt

Și în spre locul unde-o așteaptă să învie,
 Acuma mi-e ca frate: avem același gând.
 Același vis îl mină către aceleași scopuri,
 Aceiași desperare că nu am izbîndit,
 Și totuși o speranță nouă că s'ar putea
 Să vie biruința zădarnic urmărită...

Scena a II-a

MAESTRUL, VINCIGUERRA

VINCIGUERRA

Atunci? La care capăt ajunse truda ta?

MAESTRUL

Atunci, privește însuși. Eu nu 'ndrăznesc a spune
 Că este pentru tine aceia ce nu stă
 În cunoștința-mi însăși că poate fi ce vrei,
 Căci ceia ce eu insumi voit-am, sigur nu e...

VINCIGUERRA

Cu frică mă apropiiu eu, omul cel temut..
 În noaptea vieții mele sînt zorile-așteptate?
 Venit-ai tu, aceia spre care singerez
 Pe căile pietroase ale tenebrelor?

(Maestrul se dă înlături.)

Frumoasă e! Ce zîmbet de castă suferință!
 Ce ochi în cari dorul de viață-l văd murind?
 Madona ești, ce Fiul îți plîngi neogoită?
 Consolatoarea care spre noi toți te înduri?

(cu mînie.)

Poți fi! Poți fi! Dar nu ești ce vreau. O nu, nu ești
Decît înșelătoare. Blăstăm asupra ta!
Cu cît ești mai frumoasă, eu-atîta-ți rizi de mine
Și spada mea te sfarmă, ca mîndrele-ți surori,
Care așa perlră pentru aceeași vină.

(Taie cu sabia icoana.)

MAESTRUL

De truda mea nu-mi pasă, ce nu-și atinse ținta,
Dar, Maică Preacurată, iartă durerea lui.
N'a fost sfîntit de preoți acest chip sfișiat,
Dar este o necinste, și eu te rog s'o ierți...

VINCIGUERRA

Și eu! Și eu! Mă iartă, Madonna, sînt nebun.
De ce cu îndurarea ta nu-mi dai înapoi
Pierduta minte care spre crimă se îndreaptă
Și 'nfruntă sacrilegiul așa precum făcui?...

MAESTRUL

Ascultă, Vinciguerra, tu cel nenorocit,
Care-mi vărsăși în suflet aceeași suferință
A lucrurilor care nu se îndeplinec.
Eu nu pot... Fie moartea propice-amîndurora,
Dar eu nu pot. Tot ceia ce e 'n măsura mea,
Tot ceia ce întrece măsura omenească,
Eu am făcut. — Chemat-am întregul mieu trecut,
Am răscolit întreaga tradiție uitată,
Chemat-am visuri moarte să vie 'n fața mea,
Și totul e zădarnic. Nu mai e har în mine,

Și nu știu ce aș face din nou să-l pot găsi.
 Ucide-mă, și însuși cu spada 'ncruntată
 Sfirșește suferința de care 'nebunesc.
 Madonna, pentru scopuri ce nu știu, cere jertfa.

VINCIGUERRA

Noi am crezut ca scopul cu sfinții să-l ajungem.
 Așa-i? Aprins-am candeli la raclele de sfinți,
 Dăduiu averea 'ntreagă la preoți și monahi;
 Atîta rugăciune s'a 'mprăștiat în aier...
 Nu poate 'nvinuirea să-mi spuie că n'am vrut
 Pe căile iertate să-mi satur suferința,
 Și-atunci, sărmană minte ce nu are stăpîn
 Și friul ei pierdut-a 'n nebuna alergare,
 Eu am căzut acolo, de te-ai înfiora
 Șă știi din ce izvoare negre băut-am apa...

MAESTRUL

Nu, nu! De e misterul așa cum îl gîcesc,
 Tu ține-l pentru tine! Eu vreau să mor creștin
 În stricta ascultare-a Bisericii romane.

VINCIGUERRA

Dar tu uiți că în mine e vechiul ucigaș
 Și că nu e putere să-mi steie împotriva.
 Tu te găsești acușa în mila săbiei.
 Ascultă: vre odată cercat-ai vrăjile?

MAESTRUL

Eu nu! Să mă ferească Domnul să le încerc!

VINCIGUERRA

Eu le-am cercat. Aice aşteaptă vrăjitoarea.

MAESTRUL

Cu vlaga crucii sfinte eu o îndepărtez.

VINCIGUERRA

Nu poţi, căci ea o poartă scrisă pe-al ei veşmînt.

(Rizînd.)

Tu nu ştii că 'ntre ceruri şi iad sînt legături
 Pe care mintea noastră nu şi le desluşeşte.
 E o călugăriţă, — şi bunii credincioşi
 Sărută mina care din gropi ridică morţii,
 De şi n'a fost în stare să cheme pe a mea,
 Care este vrăjită, mi-a spus, aice numai,
 Şi nimenea nu poate s'o cheme din mormînt,
 Cînd ea este datoare să se întruchipeze
 Prin mina ta pe pînză ca Maica Domnului.

(deschide uşa.)

Ascultă, monna Vanna, deschide vrăjile!

Scena a III-a

CEI DE SUS, MONNA VANNA

MONNA VANNA

Acesta este omul. E Duccio, îl ştiu.

VINCIGUERRA

Auzi? Nu i-am spus casa, nici omul, însă ea
 E 'n stare să găsească oricare drum și nimeni
 Nu este ca să poată scăpa de știrea ei.
 A mers drept către tine și-a spus: acesta-i omul.

MAESTRUL

Mă sperii. Eu sînt Duccio din neamul Buoninsegni.

MONNA VANNA

Nu ești. Ai fost. Ce este Duccio fără daru-i?

MAESTRUL

Deci știi ce e blăstămul ce-apasă asupra mea?

MONNA VANNA

De luni întregi tu cauți ce n'ai să poți găsi
 Și vei muri cu gîndul la cele neiertate.
 E faptă sacrilegă să legi un chip de om
 Cu sfînta 'ntruchipare a Maicii Domnului,
 Și cine o încearcă găsește drum la iad.

(zîmbind.)

Dar cită fericire s'ajungi la scopul tău,
 Să legi ce trece 'n lume, cu ce-i etern în ceruri

MAESTRUL

Da, da, de-aș ști că bolta se sparge-asupra mea,
 Că valurile negre a' rîului de smoală
 Mă prind, mă încunjoară și ard măduva mea,
 Eu vreau să fac minunea, fie și blăstămată!

MONNA VANNA

Voiești, dar nu ajunge curajul voii tale
 Și nici desprețul care îl ai de suferinți.
 Așteaptă ca misterul vieții să ți-l cauți:
 Ridică ochii cari spun rostul tău întreg!
 Nu-i clipă, din aceia ce-a fost, nescris într'înșii.
 Te simți curat, maestre, în tot ce ai făcut?

MAESTRUL

Nenorocit sînt, monna Vanna, însă curat.

MONNA VANNA

Curat cu trupul poate, dar nu cu sufletul.

MAESTRUL

Dar cum n'aș fi cînd nimeni alături nu mi-a stat,
 Cînd nu e un călugăr atît de singuratec,
 Cînd n'a fost o femeie să calce pragul meu?

MONNA VANNA

Dar ce înseamnă pragul, cînd calcă inima?

MAESTRUL

Dar eu în toată viața nu m'am dat nimănuia.

MONNA VANNA

Și n'ai rîvnit la nimeni cînd fapta o făceai
 Și coborai tot cerul cel sfînt pe pinza ta?
 Vorbește, căci prin mine poți taina s'o descoperi.

MAESTRUL

Madonna Veneranda! Ce să mărturisesc?

MONNA VANNA

Tu ai rîvnit. De-aceia fapta ți-a izbutit
Atunci...

MAESTRUL

Și, astfel, rîvna?... Dar eu sînt un bătrîn...

MONNA VANNA

N'ajunge rîvna-ți însăși. Căci tu ai fost iubit.
Și-acuma ori iubirea răsare să învie
Ce a fost mort în tine, ori tot încremenit
Rămii ca 'n ceasu 'n care pînza nu se 'ntrupează.

MAESTRUL

La vrista mea, o Doamne!

MONNA VANNA

Uiți că ești Duccio!

Ascultă-mă. Descuie aceste uși a' tale.
Te roagă noaptea 'ntreagă, flămînd și însetat,
Și-apoi, cum mine este ziua Floriilor,
Așteaptă și de mila ta și de mila lui:
Sînt lucruri ce, pe lume, trec pe de-asupra noastră.

ACTUL al III-lea.

Atelierul lui Duccio.

Scena I-iu

DUCCIO SINGUR

Să fie mîntuirea în ceia ce mi-a spus
Femeia care este călugăriță, însă
Răsbate cu privirea în ceia ce nu știm ?
Ce n'am putut în suflet găsi, vine de-aiurea ?
La vrista mea bătrînă să fie noi simțiri ?
Sînt vrăji care învie : să le aștept eu insumi ?
Se 'ntoarce tinereța ce-odată a perit
Și pot privi cu-același încredere în fapta
De artă, care-mi este oprită de mulți ani ?
Ce tainice adincuri cuprinde viața noastră !
Sfințenia icoanei stă oare 'n simțul sfînt,
Care cuprinde toate în zorii traiului,
Și inima-i acela, nu mintea, ce creiază ?

(privește pe fereastră.)

Ce Maiu frumos ! E floare în orice biată iarbă :
Ai zice că în norii ce trec e-un val de flori
Și vesela lumină de soare le trezește

Pe toate, le adună în sacrul lor sobor..
 Ușor adie vîntul care cădelnițează
 În aierul cel proaspăt mireazma dulce-a lor.
 Iubirea este 'n lumea care din nou începe..
 Ori numai nouă ni e lăsat un singur Maiu
 Și frunzele căzute nu pot să dea din nou?
 O, dacă ar fi astfel și s'ar întoarce darul!
 Pornirea cea nestînsă spre ce-i frumos și sfînt
 Ar da ce-aștept cu trudă și mîna mea nu poate
 Pe pînză să coboare, unind ce-a fost mai blind
 Pe lume în ființa aceia trecătoare
 Și sacra 'nfățișare a Maicii Domnului,
 Unire ce se face, și eu cred, prin iubire,
 Iubire-adevărată ca 'n anii cei d'întăiu
 Iubire 'mpărtășită,—o pot spera eu, Doamne?

Scena II-a

MAESTRUL, UN COPIL

COPILUL

Maestre, este voie acuma a-ți vorbi?
 Privit-am cu sîială prin ușa 'ntredeschisă,
 Mă iartă, și, cum astăzi nu te-am văzut lucrînd
 Și pare că pe frunte ți-e scrisă vechea pace
 — O, cită bucurie cu toții am avea
 Să fie 'n casă ceia ce-a fost odinioară
 Și mînile deprinse să 'nceapă lucrul lor! —
 Eu îndrăzniiu să intru...

MAESTRUL

Oprește-te 'n lumină
 O clipă... Frumuseța din toate vreau s'o văd...

Frumos copil! Tu însuși ai floarea scrisă 'n față,
Mireasma tinereței e și 'n suflarea ta.
Dac'aș putea icoana dorită s'o descopăr,
Te-aș pune lângă Maica noastră ca heruvim...

COPILUL

Ce bun ești pentru mine din nou, o măestre!
Mi-era așa de frică să vin... Tu te-ai schimbat. —
Din cel ce-ai fost părinte a sute de-ucenici
Erai ca un sihastru cu ochi 'ndepărtați,
De tot ce este 'n lume viață, bucurie...
Acuma ești ca 'n vremea cea veche... Nu, mai bine!
Se joacă raze 'n părul cel alb, și florile
Trimet pe venerata ta față' o aburire
De neînchîpuită, ciudată tinereță!

MAESTRUL

Îți pare ție, Tino? O, nu vorbi prostii;
O vristă are omul și-odată ce-a trecut,
Nu 'nvie tinereța decît în Cer de-asupra,
În locul unde Domnul ne-așează' alătura
Pe cei cari făcură aici fapta cea bună
Și-acolo stăm cu toții privind în ochii lui
Cei dulci, și toți au fața eternei primăveri.
Dar care-ți este știrea ce-aduci așa de vreme?
De este Vinciguerra aici, eu mă ascund.
Trecuii întreaga noapte în chinul așteptării.
Părea că vine-aceia ce vreau; se apropiau
Ca umbre luminoase de pînza mea pustie:
Eu le vedeam ca 'n neguri, atît de străvezii,
Dar pline de o sacră și tainică viață,
Apoi, ca printr'o vrajă, de cum cercam să prind

Vădirea minunată, se destrămau în aier
 Și ca un întunerec pe mine se lăsa :
 Părea că însăși moartea asupra-mi se coboară.
 Acuma, du-te! Numai în post și rugăciuni,
 În liniște adâncă, de nimeni tulburată,
 Icoana poate iarăși să vie-a mă cerca...
 Atîta strălucire e 'n toate; și, zici, par
 Și eu atîns de-atîta triumf al tinereței ?

COPILUL

O, da, aureola veni și-asupra ta,
 Și, cum te văd, pari însuți un sfînt de pe altare.

MAESTRUL

Și, zici, nu-i Vinciguerra ?

COPILUL

El vine 'n orice zi.

Acum e slab, și ochii cei crunți se sting pe 'ncetul.
 Îl chiamă cea iubită de dînsul în mormînt.
 N'ai zice că odată cetatea tremura
 Cînd mîna-i sîngerată stătea să 'mpartă moartea.
 Adesea pe-al meu umăr se lasă obosit,
 Întreabă dacă dorul lui se îndeplinește,
 Îi spun — ce-i poate spune, sărmanul, cineva ? —
 Că tu lucrezi, dar ceasul minunii n'a venit,
 Și el, plîngînd, se duce..

MAESTRUL

Atunci cîtează altul
 Să sfarăm zăvorul pe care eu l-am tras
 Ca să nu vie nimeni să-mi turbure-așteptarea ?

COPILUL

Tu ai să rîzi, maestre, și poate-ai să te superi.
 Nu-i nimeni să 'ndrăzneasc' a sili lăcașul tău
 Decît doară să fie nebun sau, ce-i tot una,
 Să aibă 'n suflet ceia ce-avem coplii, noi
 Cari nu știm ce este năcazul și durerea...

MAESTRUL

Atunci mergi de te joacă tu cu al tău tovarăș!
 Jucați-vă 'n lumină aice, să vă văd,
 Jucați-vă în mijloc de flori supt raza clară;
 Creați o cît de multă viață 'n jurul meu,
 Mă îmbătați cu-a voastră vioaie tinereță!

COPILUL

Cu fete ca aceia ce vine, nu e rost
 De joacă, decît numai cu cel ce ți-o aduce.

MAESTRUL

O fată? Dar ce poate să caute aici?
 Siena 'ntreagă știe că Duccio pictorul
 E mort, că nu atinge de-atîția ani o pînză,
 Că i se 'ndepărtară și ultimi-ucenici,
 Că el e un călugăr, un prins la închisoare,
 Că lumea nu mai are cu dînsul legături,
 Că-i un nebun ce umblă, în chin, după vedenii.

COPILUL

Li-am spus. Ei nu-s doar oameni deplini cum sînt ceilalți;
 La vrîsta lor ei altfel gîndesc, așa ca mine:

Ascultă și pe urmă în față se privesc,
 Își spun din ochi ce lucruri pricep numai ei singuri
 Și-apoi, mă crezi?, în fața acestor aspre uși
 Închise cu zăvorul ei rid și chiamă iarăși...

MAESTRUL

Pe cine?

COPILUL

Dar ei înșiși de sigur că nu știu.
 Zău s'ar putea pe tine, așa cum ești, să-l cheme.

MAESTRUL

Pe mine? Dar nu-i nimeni să nu știe ce sînt:
 Un pictor de Madone și nu de fetișcane
 Ce-și ieau iubitu-alături și cer să-i zugrăvești
 În ziua cînd mai dulce li e a lor iubire.
 Să meargă la aceia ce vînd talentul lor
 Și fac cu bani pe placul cui li pătrunde 'n casă!..

COPILUL

Li-am spus... Și știi răspunsul pe care mi l-au dat?
 E suflet bun maestrul și nu ne-o 'ndepărta.
 El vrea să se coboare pe pînză ea cum este
 Acum și să se facă icoană pentru veci.
 Și poate că și dinsa ar vrea un Sfintul Gheorghe
 Ostaș ori un arhanghel frumos din ei să faci.

MAESTRUL

Trimete-i la un altul. Tu vezi că sînt nebuni.

COPILUL

Dar și ei înșiși o spun, și de aceia
Cutează ca la Duccio să vie cu ce vor.

MAESTRUL

Icoana așteptată nu pot s'o fac... Au doară
Cealaltă, pentru care atît mă chinuiesc,
Îmi iese din aceste mini vechi, ințepenite?
Li-o spune ca să știe, dar, fiindc'au venit
Până aici, și astăzi e zi de primăvară
Și inima mea însăși e prinsă 'n vraja ei,
Măcar ca să privească atîta tinereță,
Să între o clipeală, cum întră razele
De soare și cum întră mireasma din grădini,
Cum ai intrat tu însuși ca sol al lunii Maiu.

(Copilul iese.)

Scena a III-a.

MAESTRUL SINGUR.

MAESTRUL

Ciudată zi... În mine e numai îndoială,
Dorinți neimplinite și zbucium dureros,
Și totuși de afară, din jur și de asupră-mi,
E un potop de viață, și nu mă pot lupta
Ca să păstrez în suflet ce-i trebuie icoanei.
Natura de-a mea vristă bătrînă-și bate joc
Sau este 'n al ei farmec o voie mai înaltă?

Scena a IV-a.

ACELAȘI, COPILUL, FRANCESCO, GRAZIA.

COPILUL

Maestre, sînt aceia de cari ți-am vorbit.
 Respectuos de-acela ce-i Duccio oricine
 S'apropie... Cu dînsul, cum ați doriți, vă las.

Scena a V-a

MAESTRUL, FRANCESCO, GRAZIA.

FRANCESCO (*spre Grazia*).

E 'n fund... Tu stăi aice... Nu vreau ca vorba lui
 Cea plină de minie pe tine să te-atingă.
 Eu sînt deprins cu oameni ca dînsul să vorbesc.
 O să-i arăt dorința și cred că-l voi convinge.

(*către Maestru.*)

O, tu care 'n Florența ești cel mai gloriös
 Din cei cari cu arta lor dau o dăinuire
 Vieții care trece cu farmecul d'intău,
 Tu, ale cărui fapte sînt prinse în altare
 Și cei ce li se 'nchină te au pe tine 'n gînd,
 Tu, care fără moarte ni poți da nemurirea,
 Ai doi copii în fața ta și îți cer un dar
 Neprețuit: ca arta-ți iubirea s'o consacre.

MAESTRUL

Sînt în Siena alții la cari poți s'o ceri.

Eu sînt bătrîn: viața în mine-a 'ncetînit.
 Izvorul frumusetii nu-l mai găsesc în mine,
 Iar tu ești ca un tînăr Ioan apostolul.
 Prin altă frumuseță poți fi adus pe pînză
 Decît prin ce rămîne în trupu-mi obosit.
 Dar chipuri zugrăvite vouă vă trebuie ?
 În inimă vi-i raiul întreg cu sfinții toți,
 Răsar acolo norii de foc ai primăverii,
 Aveți în ea mireazma a multe mii de flori
 Și vă păzește însăși Madona, maica noastră.
 Plecați, plecați: aici e loc închis, și-i frig.
 Nu-i loc pentru iubire și pentru frumuseță.
 S'au strîns fantome care pot să vă facă rău,
 Și eu sînt o fantomă a tinereței mele.

GRAZIA

Sărmanul!

MAESTRUL

Cine spune: sărmanul, vreau să știu.

FRANCESCO

Maestre, e o fată proastă, iubita mea.
 N'a spus c'un gînd să-ți facă năcaz. Nici nu te vede
 De unde 'n umbr' așteaptă să spuî cuvîntul: da.

MAESTRUL

Iubita ta, băiete, are un glas de înger.

FRANCESCO

Cu glasul ei, maestre, pe mine n'a vrăjit,

Dar știe să vorbească și altfel, de-o întrebă.
Nu-i proastă totdeauna.

razia rîde tare.)

MAESTRUL

Mai este în odaia aceasta cineva ?

FRANCESCO

O, nimeni ! E tot dînsa. Așa îi vine-a rîde.

MAESTRUL

Să rîdă !... Cît de lungă îi va fi tinereța,
Să rîdă... Ani de zile-s de cînd să rîd nu pot.

GRAZIA

Păcat !

FRANCESCO

N'a spus nimica. Ea nu s'a învățat
La oamenii ca tine să poată a răspunde,
Și noi, maestre, iarăși, atîta te rugăm :
Să ne păstrezi cu darul tău fără de păreche
Așa precum în clipa de astăzi ne-ai văzut...

MAESTRUL

Dar eu te văd : pe dînsa eu nu o am văzut.

FRANCESCO

Ea n'a 'ndrăznit ; ci vie, de este voia ta !

MAESTRUL

Așează-te 'n lumină, în glorie, acolo !

GRAZIA (*în genunchi*).

Nu este-un om în fața-mi, ci însuși Dumnezeu.

MAESTRUL

Tu, nu rosti un blăstăm. Un meșter, și atât.
Ridică-te ! (*aprins*) Madonna, la mine ai venit :
Te-aștept de-atita vreme, cu-atita dor nespus...

FRANCESCO (*spre Grazia*).

Se 'nchină... 'I obiceiul acestor meșteri vechi,
De cite ori icoane a face se 'nvoiesc.
Dar tu n'ascuți... Ci vino-ți odată în simțiri !

GRAZIA

Mărire ție, Doamne, ce stai în înălțimi !

MAESTRUL

S'a speriat copila, de cit sînt de bătrîn ;
Îi trece-oricît de mare-i e astăzi spaima...

GRAZIA

O, nu !

MAESTRUL

Ba, da, cu mine tu poți să te deprinzi ?
Te chiamă cum ?

FRANCESCO

Francesco.

MAESTRUL

Pe dînsa ?

FRANCESCO

Grazia.

MAESTRUL

I-i numele ca vocea de clar, și sfînt ca dînsa.
Ascultă! De atîta vreme n'am zugrăvit,
Și niciun om voința mea n'a putut înfrînge,
Nici eu n'am fost în stare ca peste ea să trec,
De și... Ce te privește de ce?... Dar o vreau astăzi.
Tu vei trăi în veacuri prin mine, Grazia!

ACTUL al IV-lea

Scena I-ii

MAESTRUL, GRAZIA.

MAESTRUL

Rămii așa, privește! Lumini răsăr în juru-ți.
Tu nu ești o femeie, ci Maica Domnului
Ea însăși ce îmbrăcat-a acest veșmînt de carne:
Eu mă închin acelei cu har dumnezeiesc
Și-abia cutez figura să o strămăt pe pînză.

GRAZIA

Ce mare e, stăpîne, mila ce ai vărsat-o
Asupra unei biete sărace cum sînt eu,
Asupra unei proaste ce vrednică nu este
Să-ți steie 'ngenuchiată așa ca 'n prima zi
Și mina minunată să ți-o sărute astfel.

(ii lea mina și o sărută.)

MAESTRUL *(tresare)*

Înlături tu, ispito! Sfințenia mi-o tulburi.
Privirea mea s'aprinde de focul ce-l reversi
Și, cînd o-atingi cu buza, ca arsă-mi este mina.

GRAZIA

Mă iartă din deplinu 'ndurării, măestre,
 Eu nu știu ce putere este 'n sărutul meu :
 Francesco niciodată nu mi s'a plins ca tine
 Și n'a ars vie-o icoană cînd o am sărutat.

MAESTRUL

Ce vorbe-am spus, o Doamne ! Madonna, ce simțiri
 Protivnice acelei a datoriei mele
 De 'nchinător al celei ce-mi ești și ce mi-ai fost
 Pornesc supt îmboldirea puterilor ascunse
 Drăcești care asupra-mi stau a se năpusti
 Prin farmecul acestei fete hēvinovate ?

(căt-re Grazia.)

Ai auzit tu oare ce-am spus ? Ai auzit ?
 Ce nu e pentru tine, să uiți : bătrîni spun
 În fața celor cari, trăind, li stau în preajmă
 Cuvinte ce 'nțelesul și-l au pentru cei morți,
 Pentru acele moarte care-au stat lingă dinșii.

GRAZIA

Nu înțeleg întregul rost al vorbirii tale,
 O Duccio, și este 'n cetate-un singur om
 Să poată cu gîndirea spre tine să se 'nalțe
 Și să simțească astfel precum tu ai simțit
 Cînd ai făcut din fete ca mine sfinte 'n ceruri ?
 Eu îmi trăiesc viața prin ochi de cînd te văd
 Și caut tot ce este mai bun și sfînt în mine
 Să-l strîng în ei ca astfel să mă învrednicesc
 De neasămănată cinste ce mi-ai făcut-o,

Și ochii miei în ochii Madonei mi-i cobor,
Să simt cum se cufundă cu-ai săi, și mă cutremur.
Ce mai este pe lume de mult mi le-am uitat.

MAESTRUL *(cu o curiositate aprinsă)*

Da, toate de pe lume străine acuma-ți sînt ?

GRAZIA

O, toate ! Parcă însămi nu mă mai simt a mea.
Acuma sînt bătrînă ca tine...

MAESTRUL

O, nu, nu !
Ce crudă-i amintirea atîtor ani trecuți !
Cu-o vorbă văd figura brăzdată de dureri
Și raza amurgită din ochii miei cei vristnici,
Văd părul alb ce-mi pare un giulgiu ce s'a întins
Încet asupra feței și-a capului trudit.
Iar tu ești fără vristă. De-acuma înainte
Eterna tinerețe te va împodobi
Aici în fața celor ce vor veni în veacuri
Ca să ți se închine, tu care-ai devenit
Madona luminoasă și fără de prihană !
Și cum aș vrea, o Doamnă, pe care te-am slăvit
În sutele de pânze ale-ostenelei mele
De o viață întregă, ca tu să tot rămii
În chiar ființa care-i supusă vremilor
Așa, întregă, mîndră, așa, nevinovată...

GRAZIA

O, cum aș vrea eu însumi să tot rămîn așa,

Și tu alte Madone să le culegi din fața
Asupra cărții mila-ți de-o clipă s'a oprit!

MAESTRUL

Dar tu ai altă grijă și ai altă menire.
Francesco te așteaptă acasă; înc'un ceas
Și-această întîlnire a sorții se va rupe.
Tu-ți vei găti o casă a dreptei fericiri.
Și-ți vei hrăni copiii din trupu-amîndurora...

GRAZIA

Da, da, uitam! Ce proastă că am putut uita!
O casă, da; ce dragă mi-a fost casa din gînd!
Și-un pat și-un leagăn, sfinte icoane pe părete,
Dar, cînd am zis icoană, pare că tot s'a dus
Ca fumu'n care-odată clădiam castele mîndre.
O, ce pustiu e-acuma în jurul meu! Nu văd
Decît Madona care se 'nalță înainte
Purtînd pe frunte sfînta coroan' a roselor,
Pe frunte, pe aceia ce mi ai dat-o tu,
Maestre minunate, divine Duccio!
Aș vrea să văd icoana singură, cum e drept,
Dar, ah!; s'o spun mă doare și mi-e rușine, Doamne,
Tu stai alături veșnic; nu te pot despărți,
Și știu că nu se cade, cum știi și tu, în fața
Dumnezeirii care stăpîină e pe noi.

(*cade'n genunchi.*)

Mario, sfîntă maică a micilor copii
Și-a fetelor nebune, cum am ajuns eu însumi,
O tu, ocrotitoare a cui se tulbură
Și simte că pămîntul supt dînsa se scutundă,

O tu, izgonitoarea nălucilor din gând
 Și purificatoarea de inimi aburite,
 Tu ce-ai sfințit unirea mea cu un biet copil
 Ca mine, vino, vino, nu mă lăsa peirii!

MAESTRUL

Așa, așa! Păstrează privirea ta de-acum!
 O, cât am căutat-o în curs de zile lungi
 Și nu ți-am spus nimica, căci nu se cer aceste
 Expresii minunate care seamănă
 Pe omul viu cu sfinții și sfințele din ceruri.
 Era icoana 'ntreagă; atita îmi lipsia:
 Amestecul acesta de nevinovăție,
 De neasămănată blindeță prea-curată,
 De lipsă a oricării porniri de pe pământ, —
 O da, și de iubire pentru acela care
 Asupra-ți are dreptul întreg, și nu-l opresc, —
 Dar și de o simțire de altfel, care 'ntrece
 Ușoara legătură între cei cari sînt
 De-aceiași vristă, cari se vreau, se cer și-ajung
 Să deie din iubirea lor lumii alte vieți.
 Până în clipa asta erai tot Grazia,
 Fetița din Siena cea veselă la jocuri,
 Mireasa 'nveșmîntată în vâlul nunții ei,
 Soția ce primit-a pe buzele-i sărutul.

GRAZIA

O nu, o nu; în mine un glas s'a ridicat
 Și spune că aceia ce mă făcea feric
 Se cade să se deie 'nlături dacă sînt
 Azi chipul de pe care ai luat tu al Fecioarei.

MAESTRUL

Ai fost așa, și astăzi ești; ce așa ști să spun
 Tu ești Madona cărui se vor pleca genunchii,
 Aceia 'n fața cărui îngenunchiat lucrez...

(se întunecă ușor.)

(se aude glasul Graziei.)

Ave Maria, de haruri plină,
 Toată cinstirea este a ta:
 De lingă tine nu depărta
 Pe roaba care ți se închină.

De-acum înainte nu sînt a mea,
 M'ai luat în ceruri jos lingă nori:
 În juru-ți sfinții stau rugători
 De-asupra frunții tale o stea.

Mi-i dor și jale, mi-i sete mie
 De ce în lume nu mai gășesc:
 Păstrează-ți darul dumnezeiesc
 O altă viață îmi dă-o, vie!

MAESTRUL (se ridică)

Acuma e sfîrșită opera lung rîvnită.
 Adesea ori în viața mea lung' am cutezat
 Să dau înfățișarea celei prea-luminate:
 Eram atunci tinăr și cred c'am izbutit
 Să dau asămănarea ce îmi este iertată.
 Acuma însă anii bătrîni s'au vrednicit
 Să pună din vislunea cea mult și greu cătată
 Icoană cum o alta pe lume nu va fi. —

Triumf, triumf! Triumful să-l strig nu mi-e rușine:
Viața mea întreagă cu dînsul o 'ncunun.

Scena a II-a.

ACEIAȘI, COPILUL.

COPILUL

Maestre...

(Vede pe cei în extas.)

Doamne sfinte, Madona e aici!
S'a coborît pe-o rază la noi, ori ce minune
Făcu ca 'ntre păreții noștri să fi venit?
Îndură-te de mine, cel mic și slab, ajută-mi!

(caută pe Grazia.)

Și unde e, maestre, și Monna Grazia?

*(Grazia s'a dat de-o parte, pierdută în umbră;
singură icoana strălucește.)*

MAESTRUL

Tu nu intra în clipa cînd tainele 'n altar
Se fac. Aici domnește ceva ce nu-i al nostru:
Nu este osebite 'ntre cer și 'ntre pămînt,
Nici în această pinză și nici în gîndul nostru.
Misterul intrupării aici s'a săvîrșit,
Și strigăt nu se iartă decît un aleluia!

COPILUL

Mă sperii, și asupră-mi eu simt venind misterul,
Dar viața de afară ne chiamă. Auzi tu?

(se aud lovituri grăbite în ușă.)

GRAZIA

Acel ce bate 'n ușa-i Francesco ?

MAESTRUL

Vrei să-l vezi?

GRAZIA

Mi-s arși de raze ochii și sufletul mă doare.
 Aș vrea să-l văd, dar însămi nu mă pot regăsi.
 O, Doamne, ce grozave-ți sînt îndurările!

COPILUL

Nu e Francesco, doamnă, căci ei se va fi dus
 Să caute o casă pentru iubirea voastră.

MAESTRUL (*pentru sine.*)

Pentru a lor iubire... Doi tineri la un loc,
 În jur toț flori, lumina răsbate pe fereastă;
 Ei rid unul la altul. Ca mine un copil
 Va gănguri în leagăn... Sărmane om bătrîn!

(*grăbit.*)

Ce-am zis ? Au sînt eu singur ? Ceva ați auzit ?

COPILUL

Dar cine nu dorește noroc pentru Francesco
 Și Grazia ? Eu însumi aș vrea să-i văd trăind
 Așa cum li se cade pentru-a lor frumuseță
 Și pentru tinereța ce tremură în ei.
 Dar nu-i Francesco. Omul ce-afară stă și plinge
 E numai Vinciguerra...

MAESTRUL

Acuma mulțămît
Îl fac, însă icoană, priveasc'o oricît vrea,
Rămîne-aici, și dacă mi-ar cere-o în biserici,
Eu nu li-o dau. Viața-mi legată e de ea.
Să vie, dar aceasta s'o spui de la 'nceput!

Scena a III-a

MAESTRUL, GRAZIA

MAESTRUL

Tu unde ești, acela ce sfînta o cobori
Din ceruri și asemeni cu tine mi-o ai dat-o?

GRAZIA

Aștept. Stă împrejuru-mi ceva să se petreacă:
Întreaga mea viață atîrnă de acest
Moment în care soarta mi se învîrte 'n juru-mi.

Scena a IV-a.

ACEIAȘI, VINCIGUERRA.

MAESTRUL

Eu am venit icoana-mi s'o văd. Arată-mi-o!

MAESTRUL

De unde știi că-i gată?

VINCIGUERRA

Prin Maica Domnului.
Ea mi-a vorbit în visu-mi așa: ai pățimit

O suferință care nu-și poate afla cuvinte :
 Lăsat-ai meseria de sînge și ai plîns
 Pe piatra ispășirii, de-ți sînt în ceață ochii.
 Tu vei vedea-o ! — Doamna mi-a spus c'o voiu vedea...

MAESTRUL

Aceasta e ?

VINCIGUERRA

Aceasta, așa precum a fost.
 Apropie-te, vină... Eu nu'ndrăznesc spre tine,
 Atîta ești de albă, de sfîntă... Razele
 Din jurul frunții tale mă dor, mă'ndepărtează.
 A mea ești, dar îmi spune un glas că nu a mea.

MAESTRUL

O, da, căci...

VINCIGUERRA

Tu, așteaptă. Ți-oiu spune eu de ce.
 Mi-a 'mpărtășit Madona aceasta: 'I fica ta,
 Dar eu sînt împreună cu dinsa și am locul
 Aiurea. Nu cuteze nimeni a mă fura
 De unde către mine poate veni mulțimea.
 Și eu, așa cum astăzi mă aflu, mă supun.
 De este-o mănăstire în care-o dai, călugăr
 Voiu fi, iar, de lăcașul este-o biserică,
 Voiu sta pe prag cu mina întinsă, cerșitor.
 O, Duccio, atîta bine tu mi-ai făcut...

MAESTRUL

Mai mare bine mie îmi vine de la tine,
 Și nu numai prin tine...

VINCIGUERRA

Acuma eu mă duc.
Aici nu este dinsa la locul ce-o aşteaptă.

Scena a V-a.

MAESTRUL, GRAZIA.

MAESTRUL

S'a dus. Acuma-i ceasul cel greu şi pentru mine.
Madonna, te întoarce acasă. S'a sfârşit
Misterioasa taină ce ne-a ținut alături.
Tu nu ştii cu ce jertfă ajuns-am să ți-o spun.

GRAZIA

Atunci pe totdeauna ni este despărţirea?
Cu ce drept ieşi lumina în care m'ai cuprins
Şi mă arunci în strada cea plină de 'ntunec?
O iartă-mă, — de unde cuvântul mi-a venit?
Mă iartă, mi-e ruşine, dar altfel n'am putut...

MAESTRUL

Să cred ce-aud? E raiul atîta de aproape,
Cînd eu credeam mormîntul că 'n faţa-mi s'a deschis?
O nu, mi se începe cea mai grea luptă 'n viaţă!

ACTUL al V-lea.

Scena I-ii.

MAESTRUL

Aștept să se ridice lumina 'n orice zi
Ca să mă 'nchin la fapta pe care-am împlinit-o
Ori care 'n neputința mea s'a făcut ea însăși,
Căci este o minune în chipul ce-am creat.
În el e o întreagă și prea-sfântă Treime:
Madona, tu, aceia la care mă închin
Acum, trecînd prin însăși fapta grației tale,
Apoi acea copilă prin care-am fost chemat
La ce în tinereța-mi și tot n'am fost în stare, —
Tu ce-ai trecut în lumea noastră fără prihană
Și n'ai voit cu totul de ea să te desparți
Făr' a lăsa această supremă mîngiere
În care al tău suflet trăiește pentru-ai tăi —,
Și-apoi tot ce îmi dete iubirea-ți, Grazia!

(se oprește, zguduit.)

Iubirea ta... Cuvîntul am dreptul să-l rostesc?
Că este o iubire, o spui, icoana mea!
Ori pot eu fără dînsa vre-odată s'o inchipui?
Și, totuși, suflet tînăr acum prin voia ei,

Voios ca și în faptul întâii tinerețe,
 În stare ca biserici întregi să zugrăvesc
 Cu ceia ce în minte îmi trece mie-acuma,
 Privesc cu-atîta jale, privesc înspăimîntat
 Aceste mîni pe care și-a pus pecetea vrîsta
 Și nu 'ndrăznesc în negrul ferestrei să găsesc
 O frunte peste care e trasă ghiara morții...
 Bătrîn, bătrîn... Îmi sună din clopot moartea și
 Pe-obrazul palid suflă chemarea nefericirii,
 Și totuși nu... Viața eu o reiau din nou:
 David n'a fost el oare iubitul Betsabeii
 Și vechii regi din vremea poveștilor n'au dat
 Comori de nesfîrșită putere dragostei?
 Ori ceia ce-i înuntru, izvorul tufurora,
 Nu-i mai presus de orice e'n voia anilor? --
 Eu vă reneg... Afară de mine v'ați clădit
 Mormanul alb ce pare că stă să mă înghită,
 Și-acela care face ceva etern, etern e!

(se cutremură.)

O iartă-mă, o Doamne, de ceia ce-am rostit!

(se face ziua deplină.)

Acuma este ziua deplină. Nourași
 Voioși vin s'o anunțe ca niște heruvimi
 Înveșmîntați în albul și străveziul în
 Prin care raza roșă străbate 'n glorie.
 Încet-încet se duce ușoara ceață a nopții
 Și mie-mi vine vestea de clară voie bună.
 Sosește pentru mine Buna Vestire-a ta,
 O maică a Icoanei Madonei, Grazia!
 Aud cum pasu-i calcă pe brazda florilor,
 O simt tot mai aproape... Acuma e pe prag.

Mi-ar fi ajuns surîsul icoanei ce-o vestește,
Căci, numai cînd ea este aici, Madonna ride
Și soarele înghiabă aureola ei.

Scena a II-a.

MAESTRUL. GRAZIA.

MAESTRUL

Mărire ție, Doamnă a gîndurilor mele,
Ave Maria, ave, o Santa Grazia!

GRAZIA

Să nu vorbim cuvinte care ne'trec pe noi.
E sînt ceva aice, dar nu e nici în mine,
Cum vorba-ți îndrăzneată a spus-o, și-o răsping,
Și nici în tine nu e, maestrule iubit...

MAESTRUL

Ai spus-o: prin iubire eu sînt din nou maestrul...

GRAZIA

Ci este clipa 'n care un gînd pe amîndoi
Ne strînge, și icoana-i aici ca să-l insemne...

MAESTRUL

Un gînd, dar gîndul trece, și chipul s'a făcut.

GRAZIA (*pe gînduri*).

Da, s'a făcut icoana, și gîndul... O, ba nu!

În orice dimineață, cînd vin la închinarea
 Ce singură-mi permite ca ziua s'o încep,
 Din nou se face taina, din nou sintem aici
 Ca 'n clipa care viața noastr'a făcut-o una,
 Călcînd orice-osebire de minte și de rang...

MAESTRUL

De vristă...

GRAZIA

Ah, ce-i vrista, cînd Domnul e în noi
 Și 'n fața Maicei salé noi zilnic ne renaștem?

MAESTRUL (*dureros*).

Și, Grazia, Francesco...

GRAZIA

El e pe alt tărîm.
 Acolo serafimii nu cîntă, și Madonna
 Mă chiamă 'n altă parte chiar din brațele lui...

MAESTRUL

Din brațele aceluia ce-i tînăr, un arhanghel...

GRAZIA

De oamenii țărinei, frumoși și tineri, nu e
 Iertat în clipa asta să ni mai amintim.
 Maestre, 'nchinăciunea noastră către Madonna...

MAESTRUL

Genunchile plecate spre un singur altar.
 Dar eu văd îndoită icoana... Mă cutremur!

GRAZIA

Oprește-te... Cuvîntul e impiu... De iubești
Așa cum spui, și însămi...

MAESTRUL

Ajunge! Văd din nou
Icoanele-adunate în fapta minii mele.
Madonna, tu aceia ce 'n cer și pe pămînt
Ești una, iea-mi viața acum, îndură-te!
(zgomot.)

Scena a III-a.

UN GLAS

Dar nu-i iertat intrarea să ni-o oprîți...

ALT GLAS

Maestrul
A spus că 'n rugăciune să-l tulbur nu-i iertat...

GLASUL I-IU

Dar este-aici acela ce leagă și desleagă...

GLASUL AL II-LEA

Și-l chiamă?...

GLASUL I-IU

Dar, băiete, e arhiepiscopul.
Privește-l, după dînsul întreg capitolul

Și mai departe toată cetatea se înșiră:
 Spre măestru se 'ndreaptă cu miile de mii,
 Cîntările răsună în aier, minunate.
 N'a fost o zi ca asta 'n Siena... Iar tu păzești
 O ușă peste care vom trece spre Madonna ..
 Comori așa de sfinte în casă nu se 'nchid.
(se aud cîntările, tot mai puternice.)

GRAZIA

S'adună heruvimii să cînte gloria?
 Se las' asupra noastră o binecuvîntare
 Cum n'a mai fost pe lume? O nuntă mistică?
 O, nu rosti cuvinte ce n'au un înțeles
 Aici!... Cîntări de nuntă le-aud... Mă chiam' aiurea,
 Și totuși, Doamne sfinte, cît aș vrea să rămîn
 Așa, stînd lîngă tatăl minuni 'n veci de veci,
 Eu însămi o smerita unealt'a întrupării.

MAESTRUL

Cîntați, cîntați, misterul e vrednic să-l cîntați,
 Cîntați de înviere și de întinerire,
 Cîntați de viața care nu are un sfîrșit,
 Cîntați de raiul care aici răsare zilnic,
 Cîntați: e sfînt și mare acela ce cîntați;
 Iubirea ce n'atinge pentru a fi iubire.

(afară glasurile clerului.)

(Ușa se deschide. Apare arhiepiscopul.)

Scena a IV-a.

CEI DOI, ARHIEPISCOPUL, LA SPATE MULȚIMEA.

MAESTRUL *(se dumerește).*

Dar cine e acesta ce 'n drag răsare-așa?

David, venit ai însuși să vezi că Betsabeia
 E veșnică, dar taina creștin' a curățit
 Ceia ce-a fost în tine poftă și întinare ?
 O rege sfânt, iea-ți harpa și cîntă! Ingerii
 De mult în coruri sacre cinstesc iubirea noastră.

ARHIEPISCOPUL

Bătrîn ești și vedenii te tulbură. În ani
 Tîrzii, privești cu fața în urmă. Cine știe
 Ce zile fericite din nou trăiești acum !..
 Să-ți fie fericită această amintire !
 Dar eu, în clipa asta, dator sînt s'o reduc
 La palida fantasmă a dragostei profane...
 Și fata asta este ?...

GRAZIA

Smerita 'nchinătoare -
 A Madonei care 'n fața voastră a tuturor
 Apare 'ntăia dată ...Priviți și vă 'nchinați !
 Și eu, care avut-am harul cel negrăit
 De-a fi, o, cum aş spune ce-am fost!, un instrument
 De lut pentru splendoarea aice întrupată,
 Să am atît: ca locul întăiu să mi-l păstrez
 Aproape de acela care-a făcut minunea...

UN GLAS

Nebună e și-aceasta...

ALT GLAS

O, cînd se fac minuni,
 Este cu neputință să nu se tulbure
 O minte mai ușoară...

O FEMEIE

Asta, e-a lui Francesco...

ALTA

Prea mult de la o vreme o vezi cu noaptea 'n cap
Mergînd pe drumuri care...

ÎNTĂIA

Nu știi unde-i ajung.

*(In acest timp arhiepiscopul și clerul
ingenunche.)*

UN CLERIC

Acuma, ceasul este solemn și sacru. Glasul
De om să se oprească. Vorbim cu sufletul!

FEMEIA ÎNTĂIA

Cu sufletul? Dar bietul Francesco ce va spune
Cînd Grazia e sfîntă, iar el...

FEMEIA A DOUA

Un părăsit.

CLERICUL

S'aud profane șoapte. Tăceți! ... Sfințim icoana.
(Un moment de reculegere.)

ARHIEPISCOPUL *(ridicîndu-se)*

Maestre, tu onoarea cetății, Duccio,

E mare ziua asta și sfântă pentru tine,
 Și, dacă 'n fericirea ei, ție ți-i scortit
 Să faci și tu o jertfă, vei face-o pentru noi.

MAESTRUL

O jertfă: numai una n'aș face-o...

ARHIEPISCOPUL

Noi nu știm

Ce jertfă ai în minte, dar ceia ce ți-o cerem
 E-aceasta. Mintea-ți mare și inima fierbinte
 Știam că multă vreme cu sînge s'au trudit,
 Cu sîngele acestui bătrîn și șubred trup...

(Maestrul plînge.)

Nu plînge: vine ceasul cînd toți vom fi în cer,
 Toți tineri, făr' de moarte și fără de durere.
 Știam că o minune aici s'a săvîrșit
 Prin tremurul din urmă al mini'or sfințite,
 Dar n'ai chemat pe nimeni, și noi nu am venit.

MAESTRUL

De-ați ști de ce! Și astăzi, mă iartă, profanați

(murmure.)

Ceva mai sfînt ca însăși sfînțenia știută...

ARHIEPISCOPUL

Vorbești așa 'n neștire, tu! Însă s'a întimplat
 Ceva ce ni dă dreptul ca nu numai să 'ntrăm,
 Dar și icoana însăși s'o luăm la catedrala

Ce este pentru tine și pentru noi mindria
Cea mare...

MAESTRUL ȘI GRAZIA

Ah, icoana... Atuncea, voi ni-o luați!

ARHIEPISCOPUL

Acuma două zile murit-a Vinciguerra. —
Era de-atîta vreme olog și orb. Plîngea
Că nu poate icoana ta s'o mai cerceteze
Și că în mintea-i numai copila lui trăia.
Tu știi că la 'nceputul lucrării el ți-a dat
Cinzeci de galbeni, bună monedă... Zapisul
E-aici. Iscălitura nu vei tăgădui-o...

MAESTRUL

Eu dau această sumă 'napoi de zece ori,
De-o sută, Vindeți totul ce am. Icoana mea
O țin...

ARHIEPISCOPUL

O ții? Dar este-o lege și trebuie s'o știi.
Sărmanul Vinciguerra ni-a dat icoana nouă:
A dat-o ca să fie-a cetății pentru veci,
A dat-o ca să 'mpartă suprema mîngîiere
La cei cari durerea și-o plîng, la cei ce-așteaptă,
La cei ce simt nevoie de binecuvîntări!
Vei da-o tu, sau altfel...

MAESTRUL

Dar cum pot eu s'o dau?

GRAZIA

N'o dai!

ARHIEPISCOPUL

Și tu, femeie, cu ce drept ai vorbit?
Destul! Altfel pedeapsa te-așteaptă. Mergi acasă!

*(Arhiepiscopul înaintează spre icoană și,
desfăcînd-o din legături, o dă clerului său.)*

O faptă dureroasă avurăm să 'mplinim.
Dar, Duccio, în locul icoanei ce-ai iubit
Avea-vei de la lumea aceasta până mori
O neasămănată, unică mulțămire.

MAESTRUL *(plecat la pămînt)*

Aveam o mulțămire, o, de-ați putea-o ști!
Și voi mi-ați rupt din suflet tot ce-mi era mai drag,

ARHIEPISCOPUL

Ridică-te, sărmanii genunchi nu-i chinui!
Ridică-te, privește mulțimea fermecată!
Cîntările, ce iarăși încep, ascultă-le!

MAESTRUL *(privește împrejur)*

Icoana mea ... O, Doamne, ce slab mă simt eu singur,
Da, sigur ... Fata asta ce caută? O, da!
E Grazia ... Se rupe ceva în pieptul meu.
Mă simt acuma altfel. Ce calm, ce gol, ce mort!

(pentru sine.)

Tot ce mergea spre dînsa l-a luat cu ea icoana.
O slujitori ai tainei, de ce mi-ați luat voi taina?
Te 'ntoarce la bărbatul tău, și fii fericită!

TABLA ACTELOR

Pagina

Actul I-ii	1
„ al II-lea	15
„ „ III-lea.	25
„ „ IV-lea	37
„ „ V-lea.	49
